

IOA

CHIMI FORTII RIN-
GELBERGII ANT-
VERPIANI LIBER
DE RATIONE
STVDII.

Antuerpiæ apud Michaelē Hilleniū
Hoochstratanum. Anno.

M. D. XXIX.

Mense Septemb.

IOACHI

MVS FORTIVS RINGELBER-
GIVS ANTVERPIANVS
LECTORI S.

DE STVDII RATIONE NON
*nihil in Chao præscripsimus. Verum quo-
niam ea res ad eruditionem non parum ha-
bere momenti solet, heic latius explicabitur. Vale.*
Louanij Calendis Augusti. Anno.
M. D. XXIX.

CERTVM

INSTITVI STVDIVM

DEBERE.

 I QVIS FRV GEM ALI-
quam consequi uelit, nec temere, quo-
cumq; impetus rapit, uagarier, is ante
omnia constituat oportet, quousq; in-
literis progredi cupiat, quid ue desyderet adipisa.
Sic nanq; in ijs duntaxat rebus elaborabit, quas
ad scopum præapue putabit conferre. Sed uarium
istiusmodi esse institutum potest. Pulchrum est
enim mediocre auctorum æquare doctrinam. Pul-
chrius ad summorum uirorum excellentiam con-
tendere. Pulcherrimum longe, ita superare maio-
res omnes, ac eum occupare montis tractum, quod
nec aliquis peruenisset unquam, nec fortasse quis-
quam esset peruenturus. Primum prorsus facile.
Medium arduum. Postremum tale, ut nefas uideatur,
si mente eiusmodi quicq; agitaris. Cæterū quo-
niã fuisse homines constat, queis primas hæctenus
consensus mortalium partis concessit, in hoim esse
manu reor altius paulò, q̄ illi tot annis consedere,
ascendere. Sed per deos immortales, q̄ humilis, q̄
pauidi, q̄ abiecti deniq; animi est mediocre esse uel-
le. Contrà, quanta mentis dignitas, potentia, ful-
gor, que forti manu superatis hostibus aræm occupa-
bit.

IOAC. FORTII RING. ANT.

pabit, unde clarior Sole, uniuerso orbi conspicua ad
 finem usq; æui erit? Quam tot hominũ milia, quot
 arenas Oceani littora continent, perpetuè celebra-
 bunt. Icirco omnes, quos dulces Musæ numine af-
 flarunt suo, hortamur, uti illic scopum figant quo
 fortissimus quisq; sese aueret peruenisse. Certe
 ego, si aut comitem, aut socium, aut ducem quærant,
 spem omnem planè abijcere cogor. Sic nanq; inte-
 rum meditantem calcali premüt, ut graui ipsa dolo-
 re mœreat mens, ut plerunq; noctes abducat infom-
 nes angor. Verum spe sopita, labor tamen non qui-
 escet, ni seuitia mortis, atq; extremus uitæ dies lu-
 mina nostra condat. Labor abimus semper, etiamsi
 fructũ nullũ, gloriã nullam, nullam laudẽ consequi-
 mur. Metã contingat alius, alius castrũ expugna-
 rit, conatus tamẽ noster nunq; est defuturus. In hoc
 animus arma sumpsit splendidiora auro, operosa
 magis, q̃ unq; Thetis Achilli comparauit. Stricto
 manus ferro tremüt, munitũ galea caput est, corpus
 totũ nunq; non ære resplendet, ac pulsabit terrã.
 Tubarum clangor implebit coelum, campos pauor
 ipsos inuadet, ingruentibus undiq; copijs. Flammã
 concepit, quicquid in membris materiæ latet. Tace-
 re non possum, quod ingens ardor, aut uis, quæ in
 corpore spirat, ut scriberem imperauit. Nec arro-
 gantis esse arbitror, laborẽ duntaxat uictoriæ spe
 relicta profiteri, ingrediq; uia, qua tot uiri ad uir-

LIB. DE RATIO. STVDII.

tutē contenderūt. Equidē me in mille discripi par-
 teis malim (disperere si secus loquor ac sentio) q̄ re-
 mittere animum ad summa euadendi. Vincere uelle
 ueteres illos eloquentiæ primāpes, nō superbiæ mo-
 do, sed furoris censeatur. In ijs etenim omnia propē
 elaborata adq̄, adq̄ absoluta apparent, ut uerbum
 uix ullum aut addere, aut detrahēre, aut immutare,
 uel transponere possis. At ego nil esse tam arduū,
 tanq̄; admirabile in rebus humanis existimo, quod
 hominum non possit industria comparari. Itaq̄; (ut
 semel finiā, ut eloquar quid uelim) si quis inter mor-
 tales sit, quē hęc uictoria, hęc laus, hic triumphus,
 hęc trophæa moueant, immensum pectore robur
 trahat, dicatq̄; cum Marone.

Tentanda uia est, qua me quoq̄; possim

Tollere humo, uictorq̄; uirūm uolitare per ora.

Primus ego in patriā mecum (modo uita supersit)

Aonio rediens deducam uerticē Musas.

Primus Idumæas referam tibi Mantua palmas.

Adolescentis conatū aspirantis ad altiora, q̄ maio-
 res peruenere, nemo sanæ mentis improbat. Nec
 dubito, quin plerisq̄; alijs inferioris doctrinæ ui-
 ris, quos secula superiora uidere, idem fuerit institu-
 tū, licet euentus fefellerit. Quorum tamen conditio
 nobis nō aspernanda. Etenim in magnis rebus etiam
 conatus laudari solet. Quem igitur studiosis omnia
 esse scopū optarim, hactenus dictum.

*Amaris semper labores, et contemni
luxum debere.*

Q Vi sub signis nostris merere studet, in pri-
mis amare uigilias, ac labores debet: contē-
nere luxus, delicias, et quicquid effœminatū
reddere animū potest. Dormire malit subiectis cor-
pori, aut saxis, aut lignis, quā plumis, pellibus, rebusque
mollioribus. Vesca alimentis assuescat, quæ minime
placere sentit palato: contemnat ea, quæ irritare gulā
solent. Corporis tamen ualitudinem curet, nāque sine
ipsa nihil efficere animus potest. Stare malit quā sede-
re: arrire quā ire: nūquam arma deponat è manibus. Hæc
enim omnia, et corpori robur adferunt, et mētī uis-
gorem. Si quis aliud meditetur, aut facturum sese pu-
tet, is nostris se copijs ne audeat adiungere. In mili-
tia hac maiorem curam posāmus à milite, quā haberē
cōsuevit in primāpū exercitu aliorum, Nec iniuria.
Illi enim exiguam solum orbis partem, nempe ur-
bem aliquam: uniuersum nos mundum pctimus. Illi
ad annos aliquot rerū futuri domini sunt: nos gloriā
nostram non nisi orbis, temporūque fine metimur.
Ergo si quis quā non alium heic fore laborē sperarit,
quā apud imperatores, qui urbē aliquam militē angūt
is hinc facessat pondus inutile ad mediocrem turbā,
ubi sese rem pulchre uidetur gessisse, ac mire sibi ap-
plaudere in rebus etiam uilissimis consueuere. Ergo
ô tu quisquis es, cui ignea uis in pectore exarsit. cui
flāma

LIB. DE RATI. SVTDII.

flāma in præcordijs micat, paul procul absint mollia,
 lenia, fāalia, blāda, quæ animi impetū extingueresolēt.
 Dura petamus, dura iſq̄. feramur p̄ saxa, p̄ rupes,
 per ignes. Fatigare iuuēt Scyllas, Syrtes, Charybdas
 ac reliqua mōstra aquarū. Si quicq̄ in mūdo sit ar-
 duū, si usq̄ pericula, eò cōtēdamus. Si magnū aliqd̄ ē
 orbe apparet, nostrū id est, adde momentū tēporis.
 Sūmo ardore, impetu, ui, ocyus fulmine illuc spiritus
 æler trāsuolet, ubi pp̄ior aliquis uictoriæ esse locus
 possit. Multa exilia patēt fugiētī. Patria est ubicūq;
 uirtus sedē sibi elegerit. Audendū est, audendū fortē
 bus uiris, Fortuna ipsa aperit uia, inuita etiā uelit, no-
 lit. Dura aliquis præcepta uocet mea, dura fatemur
 esse, sed ut ualeas multa dolēda feres. Satis diu, heu
 nimiū diu collegimus robur, aperto Martæ agēdū est
 Euanescat puluis, qui uerba hæc sapere arrogantia
 sonet. Abūde relata nobis gratia erit, nec laborē nos
 hūc frustra putabimus insumpsisse, si illorū cōseq̄ fā-
 uorē possimus, quibus ipsa profuerint, quorū ue mē-
 tem ad altiora paulò, q̄ erāt ituri, inātariint. Ego sem-
 per ex ælſi esse aī duxi, qcquid uulgare est, fastidiire:
 atq; monumentū quoddā sui immortale inter morta-
 les relinquere. Nunq̄ desperandū esse.

SI forte nos interim successus destituat, deterre-
 atue labor, non continuo tamen desistendum
 censeo. Et si in sublime tendentes ad montis uer-
 ticem decies præcipites deuoluamur, imò centies, mi-
 lic

LIB. DE RATIO. §TVDII.

lies, toties, ardentius, ac inflāmatiore spiritu iter idē
 arripiemus, ad eundem uerticem aduolabimus. Nihil
 est enim tam diffiale, & arduum, quod non huma
 mana mens uincat, atq; in familiaritatem perducatur
 assidua meditatio. Nulliq; sunt tā feri, suiq; iuris, ad
 defectus, ut non disciplina perdomentur. Quodcūq; int
 perauit animus, obtinuit. Vbi intenderis, ingenū uo
 let. Rex Alexander generosi homo spiritus domitū
 rus orbem ad rupem ita sublimē uenit, ut ascendere
 se milites posse negarint, quō confugerant hostes me
 tuentes aduentum imperatoris. Legatos misit, qui ui
 derent, an se dedere Macēdoni uellent. Illi ridens
 num Alexander uolare possit, interrogant. Nūdatū
 hoc regi est. Qui iniquo id animo ferens ad uictoriā
 suos accendit hisce uerbis: Nihil tam alte posuit natu
 ra, quō uirtus peruenire non queat. Nec multo post
 petram occupauit.

Opes debere contemni.

FALSO querūtur literis obesse egestatē, ne
 q; faāle emergere, quibus res angustior sit. Cō
 trā nihil uidetur accōmodatius, nihil magis ne
 cessariū homini studioso, q̄ arētia pecunie, cuius be
 neficiō artes omnes inuēt & sunt, ut scite Theocritus
 de Penia perscripsit. Proinde nō omnino displicet,
 sententia illorū, qui magnā auri uim coniecerunt in
 marc, nisi quod id ipsum nō dederint egētibus. Equi
 dem eo ingenio sum, semper fui, & semper ero, ut

LIBER DE RATI. STUDII.

summam inopiam, quàm summam opes malim. Metuerem enim ne pernicioſa eſca mentem occuparet meam, necue tam uilis metalli cura ſtudia dulciſſima ratione aliqua impediret. Mediocreſ tamen modum ad uitam tuendam, neceſſarium eſſe non pernego. Nec aurum contemno, ſed magnas opes, quæ mentem à literis abducere queant. Ferè fit, ut bona animi, corporis mala, ruruſus corporis bona, animi mala ſint. Ergo ſciant illi, qui genere, diuitijs, honoribus inſignes ſunt ſeſe nunquam aliquid memoratu dignum eſſe cturos. Fieri poſteſt, ut opuſculum non minima cum laude prædeat in lucem, ſed ad ſummam illam gloriam perueniet nemo. Vidi pleroſque nobili ortos genere, qui ampla mercede cõductis præceptoribus optimas quasque diſciplinâs breuiſſimo tempore perdiſcebant. Verum eorudem haud multo poſt inueni duxiſſe uxorẽ, alere familiam, ſeruos, equos, canes. Id fecerat cupiditas pernicioſa opum. Adde quod parentes facilius tolerabunt te deum peierare ipſum, homini uitam adimere, quam ſi auri amor decreſcere uideatur. Et mihi ſæpenumero obiectum eſt, in ijs me laborare rebus, quæ ad farinam non ita multum facerent.

Adſe etandas eſſe ſtudioſo laudes.

MAGNUM futurae uictoriae ſignum eſt commoueri laude, ſi pulchre geſſeris quicquam: atque ſi ab alijs uel reprehendi te, uel ſuperari uideris, dolere, incẽdique ad altiora. Siquidem, ut Ouid.

B ait,

IOAC. FORTII RING. ANT.

ait, non paruas animo gloria dat uires, & fecunda facit pectora laudis amor. Igitur gloriae studiosissimum esse adolescentem oportet, qui ad summa conabitur. Nihil enim uideo quid possit eruditio sine laudum cupiditate: laudum cupiditas, sine eruditione. Ita alterum alterius praesidio semper innititur.

Tribus maxime rebus summam eruditionem posse comparari.

QVALIS esse debeat adolescens diximus. Nempe ut summa petat, ut amet labores, desperet nusquam, contemnat opes, ut sit audax laudis. Reliquum est uti doceamus, qua ipse uia literas tractare feliciter queat, atque ad magnam eruditionis gloriam contendere. Quemadmodum in Chao admonui tres potissimum in studendi modo gradus sunt, audire, docere, scribere. Et quod magis ignaua doleat multitudo, bonum et facile est audire: melius ac facilius docere: optimum et facillimum scribere. Partem haec primam ideo esse difficillimam iudicamus, quod nihil magis arduum sit, quam attente audire una hora professorem. Quum aliorum ego interesse lectioni solebam, singulas horas, singulos fore dies arbitrabar. Quoniam tedium, cogitatione liberam, ad uocem legentis cohibere. Verum quando aut docemus, aut scribimus, exercitatio ipsa omne aufert tedium. Hac re perterriti adolescentes, quia et labores imensos in scholis pertulerunt, et operam in sequens

LIB. DE RATI. STVDII.

sequentibus, hoc est, in docendo ac scribendo lōge fore grauiorē opinātur, literas infelices deserunt. Ad præceptores itaq; pertinet pueros admonere, nihil esse molestius, q̄ id in quo uersentur: reliqua omnia futura leuiora. De partibus his tribus ordine nonnulla eloquemur, si prius aliquid de lectione solitaria tradiderimus.

De solitaria lectione.

SOLITARIA lectio, qua oēs penē domi tabescunt, minime placet. Ea siquidē ut maximum fastidiū, ita nullum propē fructū adfert, et uehementer obtūdit ingenij uires. Porro si legere quandoq; autorē aliquem libeat, idcū alio fieri uelim. Mirabile enī ex alterius præsentia oritur iudicium. Adeo ut si adsit quispiā, tanq̄ aptis oculis res ipsas introspicere, si nemo, somnare duntaxat existimes.

De audiendi modo.

SUNT qui dicant satis esse, si quotidie horis duabus alios audieris, atq; eadem domi diligēter repetas. Verū hi oīs expertes ratiois sunt, ubi mentē carent. Duabus horis tepide audiet professor, uix illa domi inspiciant, diem totū auferent, luxus, somnus, tædiū, fabulæ. Quid hoc aliud est, q̄ hortari imperatorem orbis Alexandrū, uti domitā uspiā urbe, ibi hæreat, ea fruatur, eā colat, desiderat illic perpetuos. Absit. Aliter grassabimur. Non urbē, sed Europā, Aphricā, Asiam: non portū ma-

IOAC. FORTII. RING. ANT.

ris: sed Oceanū ipsum: non terræ portumculā, sed mundū impetu petimus. Ignauia domi tabescat in tenebris, fugiat laborē, fugiat pericula, fugiat lucem, fugiat gloriā, fugiat imperium. Sed ō pigrum animal, cui nihil inest cerebri, cuius oīa consilia ad desidiam tendūt, remediū aliud accipe. Quicquid didiceris, id protinus alios doceas. Sic et tua firmare, & prodesse alijs potes. Desunt, qui te audiāt, quæ ras oportet, ac etiā mercede cōducas uelim, si opus sit, quibus easdem præceptiones possis inculcare. Ad docendi formam transeamus.

De ratione docendi.

HEC etiā præcipit uulgi horas solū duas debere impendi, aut unā potius, quò rē accuratius possis explicare. Sed hæc præcepta ignauie sunt, hæc fugienda, heic spectāda inertia uulgi. Aliud nos semimus. Vbi in literarum iudicio promoueris non nihil, enitere, ut per diem totū, si fieri possit, doceas. Si nō ita in disciplinis omnibus uersatus sis si nō tantū opum congefferit sedulitas, ut per multas id horas queas præstare, ea doce, quæ noueris, eaq; diuersis horis, alijs atq; alijs cōueniet inculcare. Ita nihil erit difficile, sic perpetuò sine præmeditatione poteris profiteri. Satis sit si modo quispiā te audiāt. Interea exeratio miram rerū copiam tibi comparaueris. Vbi de cæcis rem eandem docueris, plus te senties profuisse, q̄ si fugiens lucem
 magno

LIB. DE RATI. STUDIO.

magno te domi labore confēdisses. Per singulos dies duodecim docere horis solebā. Præterq; ipsas interim semel declamare, uel de deo, uel de mundo, aut thematibus alijs exercitationis causa. Nonnulli insanire me uociferabātur, sed utinam sic ab ineunte ætate contigisset insanire. Tanti ego facultatē istā facio, ut malim iudicium adolescentis, qui perpetuō doauisset etiā res humillimas, q̄ eius, q̄ solitaria domi lectione autores optimos perlegisset. Multa sæpe legi, sed mensis unius interapedo memoriā ita deleuerat omnē, ut uix scire quos legissem. At quæ alios doauit, ea tã mihi aperta sunt, q̄ digiti in manu aut corporis mēbra alia. Ea nō aliter, q̄ Solis splēdorē nubium caligine depulsa antē oculos hærere sentio. Horum cognitionem firmā esse, certam esse, frugēmq; proferre amplissimā experimēto cōperi. Horū memoriā uix morte credā extingui posse. Ceterū nolumus indoctos protinus publicæ autorē profiteri, id enī furori esset simile: sed domi doceāt aut puerū unū, aut duos, aut tres, donec maiore digni theatro fuerint. Quod si mihi filius esset, huic ita studiū instituerē. Quam primū etiā in ipsis sermonis Latini, seu Græcæ elementis uerbū unū à præceptore didicisset, id extēplo alios doceret. Professore agricolæ haud incōmodè posse cōferri opinor. Illi siquidē munus prælegēdi, qd̄ alteri semētis est. Illi iudiciū, & cognitio rerū, quod alteri mensis.

Docendi munus ob leuē causam nō
debere intermitti.

INTER docendum nō raro usuuēriet, ut mīnus te aptum ad futurā lectionem sentias. Id fit ob uarias cogitationes, et studiadiuersa, quibus domi fueris deditus. Pleriq; id presentientes significare solent se non esse lecturos. Verū hi in docendo famā magis, et gloriā spectant: q̄ cruditionē, quæ paratur exercitio. Porro rectius hac ratione proficere eadē poteris. Quoquo modo adfectū te esse senseris siue p̄ noctē totam uigilaris, siue altior cogitatio inquirēdis naturæ arcanis mentē impeditur tuā, ad exercitiū, ueluti ad messem currito. Præstantius est enī è professione iudicium solū, atq; fructum querere. Laudē uero spectare nusq̄ nisi iustitiam gloriā q̄ æterna esse debet. Nā quæ prælegeris audiēt pauca: quæ scripseris, sæcula cūcta in tuebuntur. Duo tamē adferri possunt remedia, quibus malaxocholicon ex animo pellat. Alterum est, ut benenutrias corpus, ambules, ludas, cō uiueris corpus uino impleas, ac alijs modis recrees mentē. Icaro nō nulli ante cōdionem integros uini cantharos spiritum uno exhauriūt. Alterū, ut multū dormias. Incredibile enī, q̄tum lucis, q̄tum alacritatis res ea adferat animo. Somnū conciliari binis præcipuē modis posse nemo est, q̄ ignoret: magna corporis fatigatione, ac usu pharmacorū, inter quæ primas tribuunt

LIB. DE RATI. STVDII

buunt pauperi. Cæterū in uniuersum id præcipio
ut ea cōtemnas, quæ mollia sunt: ut manibus pedi-
busq; ad scopum, hoc est, formā bene scribendi per-
feraris. Caue corpus alas, & impleas potu, quò
maiore cū gratia pronūties ea, quæ per horā unā
dictabis audientibus. Ne talenta tria abijdas, ut re-
feras unū. Alioqui satius erat nihil docere.

In prælegendo uitari superstitionem
debere.

VBI autor errauit, hoc est, obscure scripsit,
ibi lectores maxime laborāt in eruēdo sen-
su. Quanq̄ id fortasse malū nō est, malim
tamē interea disā, quod magis esset frugiferū. Præ-
staret igitur locū eū intactū relinquere, & admo-
nere obscurū esse. Quod uitium est scriptoris. Etenī
non autorum scripta, aut uerba, sed artes quas tra-
dunt, perdisçendæ. Itaq; eprælectione fructum ma-
gis, q̄ gloriam quære.

In docendo nihil celandum esse.

PLeriq; libentius docere imperitos, q̄ doctos
solent. Metuunt enim si sua sic omnibus tra-
diderint, ne non sint alijs superiores. Sed hi
per fraudem solū, aut dissimulationem: non ui, non
aperte studēt uincere. Quapropter si eruditus
quispiā me inuisat, nō occultabo ea, quæ assidua pe-
perit cōsuetudo, turpe enim id esse iudicārē. Verū
ultro ipsa prodā, tradamq; alteri ferrū, quo me su-
peras

perare possit, si uelit. Sic etenim alijs sæpe numero in
 dicans studendi modum, ipse meliorem semper inueniam
 quem exeratio illa suggeret docenti. Hoc pacto ap-
 ta ui euadere uictores possumus. Nec, si ad summa
 niti uelim, aduersus unum hominem aut alterum, quem esse
 eruditum putabo, arma sumam sed aduersus regiones
 omnes, aduersus tot secula post me uentura. Si magno
 igitur animo sumus, conabimur efficere, ut non unus so-
 lus uincatur a nobis: uerum ut nationes uniuersae suc-
 cubant: ut secula nulla alere possint aliquem, qui condem-
 nit perueriturus. Itaque nemo existimet, me quicquam alia
 os celare uelle. Quin potius persuadeat sibi, quicquid
 domi habemus, obuijs omnibus patere sponte. Quicum-
 que nobiscum iter faciet, eandem habeat mentem oportet.

De docendi forma apud Peripateticos.

PRIUS, quam ad alia transeamus, de Peripateticis
 scholis non nihil dicendum. Heic tria mihi consi-
 lia occurrunt non admodum ijs infrugifera. Pri-
 mum est, ut auillationes, uel sophismata, hoc est, sup-
 positi omnium coniecturas, atque id genus delirameta pe-
 nitus abijciant. Quonia nihil ad communem loquendi
 morem conferunt, Nec aliud illorum esse argumentatio-
 nes uideo, quam chartarum lusus, in quibus omnia ficta sunt.
 Fingunt enim in primæ formæ syllogismis themata con-
 uersa, siue præposteræ orationes, quæ nusquam reperiuntur.
 Fingunt longe aliud esse: homo animal non est, quam ho-
 mo non est animal. Hanc falsam esse: illam ueram. Quæ tamen
 defferre

LIB. DE RATI. STVDII

differētia nusq̄ obseruatur. Iucundū forte uidetur
 uerborū, seu cōtextus uim exacte itrospicere. Sed
 cōmodius erat ijs, quorū nullus usus est, relictis, me-
 liora psequi, seruareq; Poētae dictū. Ne qd nimis.
 Vitā quippe mortalibus breuē, ac artes inumeras
 natura congessit. Alterū est, uti illa, q̄ in Aristotele
 prælegūt adolescētibus, ocyus paulò absoluāt, ad-
 dito semp rerū quas tradūt usu. Meminerint pue-
 ris longū superesse iter, anteq̄ ad metā puenerit. Po-
 stremū, ut hæ scholæ nō Dialecticē modo, ac Physi-
 cæ, queis duos, trēsue annos tribuūt, doceant, uerū
 alia quoq; nō minus necessaria, elemēta græcæ lin-
 guæ, Rhetoricē, ac rationē scribēdi. Ut pueri, quē
 admodū Fabius præcipit, nōnūq̄ declamēt, pposita
 to singulis mēsis, aut præmio, aut honore aliquo
 illi, qui uicisset. Si hūc docēdi modū haberēt, et uberi-
 orē fortasse referret fructū, et iuuetuti rectius cōsu-
 lerent.

Ad scribendū labores oēs, ac stu-
 dia reliqua referri debere.

Sequitur id, in quo curā oēm, oēm spē oēm uo-
 luptatē ponere debes, scribere ipsum. Hūc sco-
 pū semp habere in pectore stude. Huc cogitati-
 ones, colloqa, labores, somnia, uigilias, memē, uale-
 tudinē corporis, opes, deniq; qcqd cegeris, qcqd audi-
 eris, qcqd uideris, referas necesse est. Vbi pueneris
 ad pūctiora, puta te tantū præstasse, quātū quotidie
 scripseris. Etiā si natura faciūdu sis, data ipi loqua

C RIS VICŌ

ris incōposite. Si diues, si forma eximi a præditus, caue momētū tēporis hmōi rerū cogitatio, aut uoluptas auferat. Quoniā serēfit, ut q̄ bene legūt, aut loquūtur ornatē, rarō bene scribāt. Dū enī rerū illarū uoluptate adfiātur, imperfēctiores oportet sint in altero. Nulla lectio mihi tāti est, ut cogitationis aliqd illi uelim tribuere. Id nāq; me à scopo meo auerteret. Id dico solū, qđ primū uenit in mentē, qđ exēratatio longa mihi cōparauit. Et si loquendū esset cū uiris summis, etiā in cœtu maximo, ne uerbū qdem unū præmeditauer, tā libēs inepte, q̄ apte scitētiā exprimerē. Qđ si res maiorē aurā postularēt, talē rem, talē cœtū ueluti pestē fugerē, ac stili amorē continerē in pectore. Ergo quicūq; gaudere se sentit, quū magnificē quēq; salutarit, quū reatūrit elegāter euentū belli, is frustra è nostro certamine laudem expectabit. Nō paucos Thraſones reperias, q̄ quū aut falsē aut sate aliqd dixerint, id plus milies apud quosuis referāt. Huiusmodi rebus uani hoīes occupātur. Vocatus ad conuiuiū ubi plures adfore putabis, quorū audire nugas deberes, ne accede. Satius esset corporis mēbrū amittere, q̄ cogitationē per horas duas tā in anibus accōmodari fabulis. Omnē enī corporis usum in gloriam hanc reor expendendum. Caue itaq; ne aut sermonis gratia, aut fabulæ otiosæ, aut cœnandi libido, scribendi cupiditatem ullo pacto diminuat.

LIB. DE RATI. STVDII.

Quibus signis cognoscatur illi, qui ad magnā
in scribendo gloriam peruenient.

AMORIS istiusmodi certa sunt indicia. Quae
manifesta abūde erūt, ubi tres ardoris gra
dus exposuero. Nōnulli quōq; p̄discre apud
me studētes, eas statui horas uolūt, quas uel prādio
uel coenae nihil putēt offe cturas. Hos ego ad rē p̄
p̄esos uocari posse reor. Hos in infimo ordine collo
co, ni fortasse uis alia excreuerit. Alij et coenas et
prādia cō temnūt. Hos prop̄esiores nomino. Tertiu
m genus rarū est. Tales essent, q̄ cōtēnentes et lō
gā uia, et horrorē tenebrarū etiā media nocte uigi
lantē me accedere nō uererētur. Hos nō pp̄esos, nō
mediocres, sed uiolētos appellauerim. Si talis quisq;
existeret, huic fortasse a dēre, hūc putarē sine mo
ra ad summa uelle penetrare. E medio genere mul
tos reperio: ē primo, plures: ē tertio nullū. Ergo eue
tū ex uia animorū colligo. Quod experimentū hāc
me Græcorū sententia perdoauit, τὸ πόνος ἄποκα
ρίβεται τυχῆ, par est fortuna labori.

Qua ratione uitare possis in scribēdo tædiū.

SI tædiū mentē à scribendo auerterit, hoc utere
remedio. Statue ac uoue uoluntate firma te eo
die nō coenaturū, quo nō tot paginas, non tot
uersus, ut decreueras, scripseris. Quod si for te acci
derit deliquere, tu tibi ignoscere noli, uolo coena ca
ueas. Abstinerere à cibo nō parum quāq; ad corporis

IOAC. FORTII RING. ANT.

ualetudinē facit, & alacriorē reddit animū. Vel si
 mauis, alia tibi interdicare potes, quorū uoluptate
 plus senseris te adficia. Quia difficile scribere est, quā
 t adiosum, quā paucis datū, ideo rē debes expetere.
 Si facile esset, si obuiū oībus, quā hac industria lau
 dē posses cōsequi? Certe nullā. Egdē ea sum natura
 (nō gloriādī id causa, sed aliorū exatādī. nōs dico)
 ut petā nihil, quod nō uidetur arduū. Si facile id esset,
 nunquā me hercule scriberē. Mihi rē fuisse primā
 laboriosam iudicabit, quī uiderit, quādo in ipsa cōpe
 rim elaborare. Nā ante paucos annos nihil scripse
 rā unquā, nisi forte quatuor aut quīque paginas, si col
 ligas oīa, quae exercēdi causa coegebar ī ludo cōpo
 nere. Intra annos duos uix urā latine epistolā scri
 bebā. Tractabā nugas alias, quae nihil ad stilū cōferūt
 ut paucis exponā. Circa decimū septimū aetatis an
 nū aulā deserui. Didici Louanij primū latinā lin
 guā rudimēta. Inde Aristotelis Dialecticā, ac Phy
 sicā, In quibus pädagogū habui Petrū Curtiū: oī
 literarū genere nō mediocriter eruditū. Sed dū dis
 ciplinis hisce operā darē, ad res īanes mētē abduxi.
 Principio modū scribēdi aulicū p̄fitebar, quē habēt
 in cōsilio imperatoris. Tanto pere me tū delētabāt
 characteres apte compositi, pulchri, ac uarij, ut
 quindecim diuersas scribēdi formas collegeri, prae
 ter eā, quā Italicā nominamus. Postea relictis ijs im
 pingēdi arte grassari cōepi. Literas descripsi ma
 iusculas

LIB. DE RATI. STVDII.

iusculas, nō simpliā ductulinearū, ut vulgaris typō
rū species est, sed è frondiū, arborū, ac rerū aliarū,
qualitera patet, ptractione. Sic apud me litera A
est magnitudine palmorū triū aut quatuor, quā ad
hūc cōposui modū. In dextera typi parte frōdes du
cūtur uarijs distinctæ coloribus. In sinistra arbor ē
ē cuius specu paulū infra uerticē puer ferā iacetē hu
mi nititur cōfigere. Sic pingebā mala, pyra, flores,
ac res alias. Post hęc sum aggressus artificii celā
di picturas ī ære leuigato cōuersa imagines forma
ut appositō atramēto cadē in chartis multis premi
possit. Inde apud me est species puellæ regie orna
te gēmis, ac uestitu eximio, quā ī ærea tabula scul
psērā. Postea p annos aliquot et didia et publicæ p
fessus sum Arithmeticē, Astronomiā et Græcā lin
guā. Postremō animū adicā ad uarā latine ac poli
te scribēdi, cuius gloria inter humanos conatus oīs
summū tenere locū u. detur. In hac finire uitā decre
ui. Hęc ideo recēseo, ne inuēta desperet usq̄ saatq̄;
hoī nihil esse arduū, si conatus nō defuerit. Mitto li
tes, quæ p biēniū mihi fuere in iudicio, dā opa dare
tur artibus. Mitto occupatiōes alias, quas longū es
set hic enarrare. Sed relicta uanitate ad rē eamus.
Sic te ipsum inātabis Aterū est, qđ ego fādo, ut ali
os queras, qui te inātēt, hoc modo. Dic chalcogra
phis parēt sese, librū te dare uelle excudēdū, etiā si
ne paginā quidē paraueris. Tū fācile totā uolumis

IOAC. FORTII RING. ANT.

nis specie aīo cōāpere, inde singulas parteis leuiter in comœdiarū argumēti modū describere: de nēis q; quotidie, q̄tum illis satis erit, absoluerē poteris. Quū sic incēperis aliqd, p̄ficere debes uclis, nolis: Id ego in oībus penē libris fca. Sed qua ratione in frā dicā. Nec nūc in mea esse manu puto ante praelū integrū absoluerē librū. Faallime scribo paulatī dū quotidie typographus suase exigat chartas. Malim sic quinquaginta ædere libros, q̄ ratione alia unū. Quod Horatius inq̄t scripta in nonū seruari annū debere, de comœdijs id, ubi plura paulo seruāda sunt, dictū esse rcor. De iude uerba sunt Horatij hoc est, hoīs nō dei. Alijs aliud iudiciū. Sed ne tale q̄c̄ audeas, nisi in eare, quā scribere tētabis satis sis uersatus. Alioq̄ oīm dignus risueris. Cæterum istud cōsiliū esse, nō præceptū uolo, præsertī illis, q̄ parua petūt, q̄ nō terræ regnū totius, sed urbē solū unā querūt. Nō eī displicet æditionē premi, quō cōmēdator liber exeat. Mora tñ aliqd habet incōmodi. Hoīem facit trāquillū, desidē, otiosum, ignauū, somnolētū. Et nesao quā adferat susp̄sionē, dū disimulat quædā, dū rogari uult, ut librū emittat. Certe aīus, q̄ grassari uelit, nusq̄ patiēs moræ sit. Expectēt ita mediocres, q̄bus satis est, si ante uitæ finē q̄dā ædiderint nō minima cū laude. At ip̄erator ille, cuius uirtus p̄ oē æuū eminebit ī exælsio uerticē mūdi nonū ne expectet annū. Quin potius orbē uniuersum

LIB. DE RATIO. STVDII.

uersum horæ interstitio utius sibi conabitur subiugare. Adde qđ nonnulli maiore cū gratia, decore, dignitate scribere quicqđ ato possunt, qđ alij tarde. Studiosus itaq; hic sequatur, qđ uidebitur melius. Sua cuiq; sententia. Verū tu qđ summa petis, semp si ge morā. Pleriq; quicqđ inueniūt apud Ciceronē, Fabiū, ac similes autores ueteres, in ore semp p lege bus habēt. Hi se ignorāt homines esse, et iudicio nullo rationis utūtur. Horatius uoluit temere nihil uulgandū esse. Si quicqđ tentaris pferre in lucē mediocri scriptū cura, quoscūq; uideris, antilenā eadē continēt, differri æditionē debere.

Quem in ædendis libris scribendi modum nos habeamus.

Diximus librū à nobis perfici nullū nisi dum à typographo exadatur. Cæterum nolo ideo quisqđ temere oīa, & sine cura effundē clamet. Quōāca ut uulgi opinionē hanc diluere, & studiosis nō mediocrē adferre frugē inuentione nostra possimus, exponetur, quam in operibus ædendis seruare seriē consueuimus. Ante oīa animo conāpio totum corpus operis futuri. Deinde in tabula lignea maxime amplitudinis rubrica, uel alio modo titulos solum capitū delinio. Circumspiciō num cuncta bene cohæreāt. Si uidetur, alios addo, aufero, muto, transpono. Titulorum capita, dum ex cogitatio recēs est, rudi oratione leuiter singula in sin

IOAC. FORTII RING. ANT.

in singulis chartis depingo, suppositis titulis. Eas chartas ordine pono in eadē tabula, ubi titulos prius collocarā. Deniq; eosdē titulos super chartas magnis scribo typis, ut ordo libri uniuersus aspectu uno possit comprehendi. Nō aliter me paruo ante, q̄ librū in apio emittere. Tum singulis diebus capita aliquot ad prælū absoluo, ad hunc modū. Illis, quæ prius leuiter descripserā in chartis addo aliqd, uel adimo. Inde quū materie deesse nihil, aut redundare uideo, animū conuerto ad elocutionē. Quā partibus ego quatuor absoluo. Primū enī si res tractetur magnifica, caueo ne particula usquā iaceat humili infrā dignitatē orationis. Ea leuari sursum potest, aut περιφρασις forma, aut uerborum contextu immutato, aut ratione quapiā alia. Vt si forte offendā: Homo ad oīa peruenit, indagauit regiones terræ. Aliter scribo: Hominis cura, quò nō aspirauit? Itē: Terrarū orae lustratæ omnes, Vt in libro de homine habemus arca operis initium. Contrā si in structura humili inflatū reperio quicq̄, quod præ cæteris partibus numū extumescat; id per uia eandē, per eosdē gradus detractō regio habitu, demitto ad humiliora. Tum etiā uideo ne uerbū idē, aut syllaba, si fieri possit, bis ponatur: nisi forte repetitiōnis habeat colorē, hoc est, nisi insignis sit ἀνάφορα. Sed miseri nos; non uoces omnes semper uidemus, quæ elegantius possent immutari. Ita Pomponius

LIB. DE RATIO. STUDII.

Mela in hac re diligentissimus censor non persequitur, quod in præfationis suæ medio, bis posuerit autem. Ei loco maiestas quædam accederet, si utrumque tolleretur. Ad hæc do operam, ut numerorum gratia, siue concentus cohereat, uel per oēs periodi partes, si tersius quicquam scribere coner, uel saltem in fine. Vbi oratio desinet, quæro spondeos, trochæos, epitritos quartos, πρῶτον σ̄ secundos, tertios, sed per uia similitudinē. Præter hæc postremo loco uideo, nisi multi sint fines sententiarum, qui pedes eosdem habeant. In suaue enim quiddam est periodos tres, seu quatuor eundem habere πρῶτον σ̄ epitritum, aut alium quempiam orationis exitum. In pedum concentu omnem propemodum elegantiam pono. Sed maxima heic uarietas exquiritur. Proinde maiorem multo tamen laudem, tum occasione ostentandæ doctrinæ consequeris, si ita occulto nexu orationem uinxeris, quam si scripseris carmen. Illic namque uarietatem, qua ipsa in primis natura gaudet: heic unum duntaxat florum genus proferre potes. Singulas quatuor partium modis item quatuor perficere: uocum aliquarum additione, detractio-
ne, immutatione, transpositione. Quod ad eundem penes modum non illepide exprimunt uersus,
Dextra tenet ferrum, uacuam tenet altera ceram.
Inapit, et dubitat, scribit, damnatque tabellas,
Et notat, et delet, mutat, culpataque, probatque.
Inque uicem sumptas ponit positasque resumit.

1 D Hisce

' IOAC. FORTII RING. ANT.

Hiscæ limis orationē politā, ac deinde scriptā ordine mitto ad chalcographum. Cæterū id neminē latere arbitror, non omnes libros eandē diligentā requirere. Deinde à nobis plus operæ uni impendi, q̄ alteri, etiā ex industria. Deniq; aliās ad stilum aptiores nos esse, ac omnia sponte profluere, aliās uero nō nisi labore, atq; longa cogitatione quicquā posse comparari. Quia tædiosum est ita orationē limare, polire, perficere, ideo magni uidetur laboris librū totū absolucere. Quare facilius multo per particulas id effiāo.

De puerorū exeritatione in scribendo.

Scribere esse tædiosum suprā memorauimus, *et* arte animos debere inatari. Proinde felices pueros noceo, qui præceptorū plagis coguntur ad scribendū. Cæterū ipsos ijdē admonere deberēt, ut quicquid scripserint, ueluti gemmas seruēt in futurū stili usum. Etenī quamuis in scriptis hiscæ elegantia nulla apparet, semper tamen quū enittere librū uolent, aut uerbū aptū, aut sensum aliquem commodū inuenient, qui ad libri structurā faciāt. Nec satis est ad seruandū flagris miserā cogere iuuentutē, sed illorū indicare est. quas olim commoditates ex ijs possint consequi. Deinde q̄ primū epistolā composuissent, demonstrare, in quos locos communes particulae omnes essent digerendæ. Ut si pulchre quid de deo, de homine, de mundo, de animalū

LIB. DE RATIO. STVDII.

natura scripserint, id pertinere ad locum de deo, de homine, de mundo, de natura animalium, ibique dum memoria reces sit, continuo esse notandum. Hæc forte studiorum ratio maioribus solum conducere uideatur. Quare etiam non conferat alijs, quando nihil excogitari utilius possit? Satius est astra delectum illis temere omnia inculcari. Seruet, abijciat quicquid uelint, quid hoc habent litteratores? Quam facile iuuenta ad maxima quæque peruenires, si superuacuum nihil traderetur? Sed ferè fit, ut præceptores ipsi uiuisciant, quod communes loasunt. Sic cæcos cæca ducunt.

In pueris magnam esse spem perueniendi ad summa.

AD hæc uictoria, quis aptior erit, quam ille, qui a primis annis optimis quibusque literis imbutus est? Cui res nullæ facinus pulcherrimum impediunt? Felix puer, cui molles articuli, rubicundæ genæ, flos ætatis, spes longa annorum. Vel infelix potius, quod optimos dies tam imprudenter abijciat. O utinam mihi ad primos redire annos liceret. O utinam conuerso rerum ordine rursus inter pueros humi sedere, præceptoris audire præcepta, eiusque dulcibus ferre plagas daretur. Sed frustra queror, frustra mea hæc uota fluunt, frustra cadunt lachrymæ. Aetas abiit reditura nunquam. Tamen si annum nunc solum trigessimum ago, spem tamen ademit calculi morbus, qui sollicitudine assidua, ac dolore adficiat mentem.

D 2 Quod

IOAC, FORTII RING. ANT.

Quod igitur restat cum Alexandro, non annos, sed uictorias numerabo. Idem conentur, quibus melior uita pars sine fructu exacta est. O pueri, qui grandi coetu itis ad ludum, si mens uobis esset, quam habebitis prouectiores, si temporis uobis esset cura, si uos in literis grassari uelletis, tanta praesente spe aui futuri, per immortales deos id certo scio, co uos posse doctrinae uenire, ut non homines, sed diuos uideretur terra genuisse. Eo uosducere tempus posset, unde Graecia omnes Latiniq; literarum praesides pueri uiderentur. O utinam mihi hic flos rediret. Quae spes ardo rem, quo pectus feruet, ad altissima quaeq; impelleret? Certè ego maiora multo, q̄ mundus ipse est, animo agitarer. Sed tempus dum querimur praeteriisse, praeterit. Sudorem repete mens anihela, perge ad uictoria. Praeceptis in media pericula ruc, uinere oia labor improbus potest.

Cauendum esse ne momentum temporis sine fructu abeat.

TRADIDIMVS modum audiendi, docendi, scribendi, quae tres praecipue in studij ratione partes sunt. Ante eas memoriae quaedam dedimus ad triplicem illum gradum adprime necessaria, et sine quibus frustra quicquam tetaueris. Partibus praecipue quasdam haec ponemus, quae ad partem perfectionem earundem adiuuenti plurimum adferent. Ad summa perueniet nemo, nisi tempore,

LIB. DE RATI. STVDII.

quo nihil esse fugadus constat, prudenter utatur: nisi momento omni captet, quod ad futuram gloriam nō nihil conferat emolumentū. Hic cōsilia duo trademus. Quum cubitum is, tabulas æneas, uel lapideas habeat, aut membranas. In his somno intermissō notare poteris, quæ libebit, ac lux diurna melioribus typis rescribere. Easdem tecum arcūser semper, ut quum in mentem aut uenusta uerborū connexio, aut rerū obseruatio ulla inaderit, scribere ipsam in ijs queas. Bonam partem libri huius die quodam postquam iuissē cubitum in tenebris scripsi, quum somnus me ob calculi dolorem relinqueret, idq; quando Sol aduersa nobis figeret uestigia nocte uagante in medio cœlo. Quir enim non utar Vrania uerbis, quū sese sponte offerunt? quum stilum trahit dulcis cœlestiū rerum memoria. Ni refugis, subiungam plura. Vitæ domum obtinebat sæui pectus Orionis cum Geminis, & Eridano. Opum, Sirius, Procyon, Cæcer, Fratrum, Canopus, Anguis caput, os Leonis. Sol, parentum. Sobolis, Coruus, cum Centauro. Fera, morborum. Arcturus matrimonij. Mortis Hercules. Religionis, cadens Cynosura, Draco, Cycnus, Telum. Κρηῖος altus, actionum. Vbi & Pegasus hæret æstus fugiens Phœbi aduersi. Proxima ora Medusæ uultum, ac Capram Oleniam intuebatur. Deniq; Cœti, Tauri, Pleiadum atq; Hædorum simulachris pars mundi postrema cesserat. Nos spectabant

IO AC. FORTII RING. ANT.

Phænon, ac Gradius: errātes reliqui ^{ἀντιχρόνοιο}
 Nimum digredimur. Quò mentem abduat imago
 mira rerum! Sediure ista commemoramus. Fades
 mundi est admiratione maiore digna, si locus pate-
 retur. Hic coeli situs erat, quū opus auspicabar. Ho-
 roscopi formam tui Roma contemplata es, aliarum
 alij rerum: quæ huius originem libri nos pudeat in-
 quirere? Si locum uestigas, à bruma abest sextante
 orbis, cum semundā: binis propè horis ab occasu.
 Nunc ad rem. Dcerat lumen, uerum huiusmodi ha-
 beo tabulas, quibus etiam in tenebris utor. Altera de
 temporis parsimonia præceptio hæc est. Si qui te ac-
 cesserint, qui res uanas, quæ nihil ad artes facere uide-
 dentur, proferant fuge repente ad studia tua. Satius
 est, ut illi tuam mirentur impudentiam, quàm tibi pereat
 tempus. Illud enim unus aut alter, hoc tota sentiet po-
 steritas. Adolescentibus anni supersunt admodum
 pauca, forte decem, duodecim, aut uiginti, uerum ipsi
 tamē sic studia instituūt, tanquàm annis mille sint uicturi
 Ne nimio somno depereat tempus.

FIT quandoq; ut plusquàm satis est dormias. Hic
 anx e cauendum ne horas somnus auferat nō
 ne cessarius corpori. Itaq; aut horologiū habe-
 ro, quod pulsu, quum uoles, te possit excitare. Aut
 quod sepe ego in itinere fēa, siue locis alijs, ubi instru-
 menta eiusmodi defuere, robora seu ligna per trans-
 uersum lateri supponito. Ea namq; primapio nō sen-

LIB. DE RATIO. STVDII.

tes, & post horas aliquot duritie magis, q̄ prius premente membra sponte exataberis. Arduum id fortasse uidetur, at arduū est, qcquid cōduat ad uirtutē.

Accurate notandum esse, si quid per diem profeceris.

ID quoq; putile fuerit, ante somnū notare, quæ auq; luce ea peracta sunt hoc modo. Iouis die primo Martij uiginti in Cicerone paginas perlegi, decem in Plinio. Horis tribus alios doctui. Octoginta uersus aut paginas quinq; in stili exeratio perscripsi. Quanto pluris feceris exiguum eruditio nis prouentum, tanto ad altiora doctrinæ fastigia es euasurus. Qui uilissimos quosq; nummos admirantur, intuentur crebrò, & seruant accurate, ad summas sæpenumero diuitias perueniūt. Cōtrà q̄ ipsos cōtēnunt, reijciunt, ac uiles putant, tales ad extremā ple runq; redactos egestatem uidemus. Pari modo si q̄ optarit sudorum metam bene scribere, discat mirari bene scripti, discat gaudere, si uel noīa duo coniu xerit uenuste. Illa seruet maiore cura, q̄ aurū, q̄ gem mas, q̄ opes. Equidem in libris exaudēdis, quum spe ciosum aliquem uocū contextum, aut uerba duo or nata inuenio, letitia exulto maiore, q̄ si aureū repe rissim. Tum dulcē gaudium pectus implet. Ea mihi mens est, atq; uti spero ad uitæ exitū per manebit, ut pro singulis uocibus nitidis, significantibus, apposi tis singulos reāpere aureos nolim, etiam si summa me

IOAC. FORTII RING. ANT.

premeret inopia. *Malo dictionē esse decorā, aut uocēs daas cōmissas apte, aut splendide dictum aliquid in opusculis meis, q̄ aureum in manibus. Illud nanq; imperatorem animum uoluptate incredibili adficiat: hoc uitiorū fomes est, hoc ad corpus solū, et luxū spectat. Illud perpetuò meum erit: hoc ad breue tēpus.*

*Pudorem, famam uanam, atq; id genus superstitio-
nes esse contemnendas.*

PLERIQ; quum dubitant usq̄, accedere professorem uerentur, retinenturq; pudore. Cogitant qua fronte illius pulsare fōres auderent. cum quo nulla extitisset necessitudo. Sic secū deliberrant per dies multos. Illis nō momentum, non hora, non dies, sed uita ipsa, & spes oīs defluit superstitione. Tales igitur quā primum dubitauerint, professorem accedant, interrogent libere. Quod si is dignabitur respondere, currendum ad alios. Nihil refert, quisnam ille sit, cuius ope opes nostrae augeantur. Nec cogitent: Si rogabimus illos, deædet nonnulli existimationi, mirabuntur hæc ignorari. Meminerint potius nullam spectandam gloriam esse, ni ad finem laborum peruenerint.

De exeratio corporis.

Longa quies enervat corpus, & calidū parit, ideo præcepere, ut studiosi quandoq; ærcum globum manu agitent. torqueantq; ad fatigationem. Verum hoc exertum nonnihil aufert temporis

LIBER DE RÂTI. STVDII.

poris. Modũ igitur aliũ excogitauĩ. In uestibus inte-
rioribus aliquando consuo plumbũ dissectum in mi-
nutas laminas, tanti ponderis, ut utraq; manu uni-
uersam leuare molem uix possim. Has induo mane,
has robur corporis commode sustentat. Cauo tamẽ,
ne inferior spine pars plus æquo prematur. Id faão
ad octo ferẽ dies, donec æstu laboris nimium mēbra
accendũtur. Sed p̄odus dictũ paulatim augetur, ac mi-
nuitur. Repentina nanq; mutatio, lædere non parũ
naturam solet. Faão quemadmodum Milo, qui quo-
tidie uitulum ferre solitus, tandem gestauit taurum.
Hac ratione tempore eodem & scribo, & firmo ua-
letudniẽ. Si reuera sum armatus, ut in libri exordio
descripsimus. Nec deæret, quod tanto clamore, alios
ad dura exatrem, mollia quærens ipse. Non erit
post prinãpia, qui primum se urbes expugnaturum
esse confessus est, modo uita supersit. Animum quis-
q; sumat, hæc belli ratio & summa quærit, & summe
est honesta.

Quandoq; quiescendum esse.

Quiescere subinde, seu lusibus uires recreã-
re licebit. Quippe omnes in ore sententiã
habent, quod re quie alterna caret, durare nõ posse.
Interim eam admitti uelim, sed alterna ne sit, tametsi
prescriptum sit a poëta. Cæterũ hic etiam quæren-
dum aliquid, quod ad uictoriam conferat. Quapro-
pter ut fortis & gnauius miles pugnat ad palum, id

IO AC. FORTII RING. ANT.

culatur ad scopū, torquet fundā, uibrat hastā, decertat
palaestra, cōcurrit lāceis, armatus in equū insilit, de
niq; sic feriatuꝛ à belli munijis, ut ad ea redeat uegeti
or: ita adolescēs lusum captet, quo & mentē reficere,
& uiuare doctrinā queat. Quale est, si inter ambu
landū de literis disceptatio sit. Si in pratis amoenis
themate proposito alterū alter conetur superare Sic
uterq; nō mediocriter inatabitur ad laborē, uell lau
de uelignominia. Mutandū esse subinde locū.

Quo uigilantiore spiritu, & artium discere
præceptiones, & docere alios, & scribere
possis, locū mutare interdū oportebit. Sē
per enim deprehendes aliquid, quod ante nusq; uide
ris. Plurimq; monere satius ducunt, quod non sine pe
riculo, & grandi sumptu, & iactura tēporis graui
iter facere liceat. Verum plus tamen ex huiusmodi
peregrinatione compendij, quàm dispendij compa
raueris. Quippe animus & uarietate mire exaratur
& sepe numero rerum conspectu nouarum permo
tus effiat ea, quæ domi nunq; agitasset. Quid enī au
deat ille, qui in eodem semper loco hæret? Si meū au
dire iudiciū libet, senis ser è mensibus, aut singulis
annis urbem quæres aliā. Curas omneis, quæ hunc
impedire morem possint abdicabis.

Quos secum libros uehere debeat studio
suis, qui mutabit locum.

LIBER DE RATI. STVDII.

Qui alium petere locū decreuit, & longā ingredi uia, libros secū conferat solū, in quibus diligēter res aliquas notauerit. Quod in uolumine duæ tantū trēsue paginae notatæ sint, eas è libro eximat, reliquū uendat. Nec sit adeò sordidus, ut exigua iactura rei conatū remoretur. Cogitet semp, si ad summa peruenerit, nō defuturas opes. Superiore anno Basileā profecturus è nouo opere Plinij secūdum librū à me notatū exadebā, ut mecū ferrē. Amicus interueniens me nō esse mentis sane opinabatur. Sic tractaui libros complures, semperq; faciā quom postularit occasio. Tā & si mihi essent noui codices Ciceronis, Platonis, Demosthenis grandi comparati ære, omnes tamen paginas erumperem, in quibus satū dignum aliquid scripsissem, quando esset proficiāndū. Ob duas causas id faciō. Quod in illis fixa memoria sit, & quod scripta ea nonnihil conducere queant ad stilum. Qui hoc mirantur, mirantur ijdem, quæ in terram agricolæ abijciant semen, ut cum fœnore plura recipiant. Nobis ærtior multò q̄ rusticis spes est rerum maximarum, si uiixerimus. In hunc modum iter faciā ad uarias hominum nationes, noua discendi gratia. Idem faciēt, qui mecum proficiācentur, si meum sequi consilium uelint. Librorum ingentem ubiq; reperiemus copiā. In itinere autem cogitatione utimur, & mentis uis noui semper aliquid parturiet.

Studiosos debere esse liberos.

HAUD facile emergunt, qui conducti stipendio, uel pueros priuatim instituunt, uel publica in academia non omnino celebri profitentur disciplinas ad spatium anni, duorumue, uel apud typographos scriptores emendant. Causse mihi istae uidentur. Quod hi non magno uideantur animo, nec amplius tendere ad altiora, qui hinc in rebus possunt detineri. Meo iudicio per campos apertos laxis habenis quacumque fortuna monstraret iter, tendendum erat ad scopum. Altera, quod ex ea tranquillitate socordia quaedam existit, quae persuadeat nobis desiderari nihil, quod ad triumphum nomen faciat. Itaque o iuuentae illustre robur, contemptis et stipendijs, et illecebris cunctis, quae horae interstitium unius possint impedire, petamus sedem, quod mortalium nemo unquam aspirauit. Ante mori certum sit, quod ulli cedere mortalium. Victoria in manu est. Sicuti leo citius saeuit in uirum quam foeminam, pueros non nisi summa fame coactus attingit: ita et nobis leonum more maxima quaeque maximo arripienda sudore sunt. Fulminis modo ad ea feremur, quae possumus. Sermones omnes, non nisi tonitruum ictus erunt. Mens momento orbem totum peragrabit. Quid celerius mente? Manuum usus corporisque motiones globos emissos puluere accenso imitabuntur. Vix esse credam caeli uolatum uehementis nostrae conatatiorem. Tu ignaua Graecia non per

LIB. DE RATI. SVTDII.

petuum dabitur de ænniū Troiæ, primo impetu omnia ruent. Etiam mundo egredi facile est, si pavidum animal tentauerit, si semel tantum fecerit periculum. Non arbitremur deos esse, qui solertia mediocri summa hactenus occupauere. Quorum admiratio ita cepit posteros, ut uix quisquam sequi eodem contenderit. Non priscorum eleuare decus, uerum ad maiora alios impellere conamur.

F I N I S.

EIVSDEM IOA. FORTII

Ring. in librum suum de ratione stu.

dij annotationes.

IN hac finire uitam decreui) Heic obicere non nulli uitam potius honestam debere esse finem. Hi mihi non recte uidentur ratioanari. Nam fieri potest, ut aliquis probe uiuat, & sit eruditus. Nec credo ullam esse occupationem, quæ magis ab illiatis adfectibus hominem abducat, quàm studia literarum. Mirum dictu quatum uitiorum è pectore humano tollat luxus opumq; contemptio, quam necessariam heic esse diximus. Ad maxima quæq; peruenires) apostrophe ad pueros. Quñ Sol ad uersa nobis figeret uestigia) Sermo est de media nocte. Tūc enim Sol est in parte arcu meridiani, quæ nobis perpetuò sub terra occultatur, supra caput An

IOAC. FORTII RING. ANT.

tichthonum. Nocte uagante in medio caelo) Nox aliud nihil, nisi terrae umbra est, quae surgente Sole occidit, oritur occidit. Haec media nocte nobis est altissima in ea pte, quae media est iter ortu et occasum. Vita domum) Heic describitur horoscopus libri de ratione studij, hoc est, situs, seu faeces caeli, quae erat prima media nocte in Augusto anni millesimi quingentesimi uigesimi noni. Quo per apires possit duodecim caeli domus sunt. Quarum prima significat uitam: secunda opes: tertia fratres: quarta parentes: quinta prolem: sexta morbos: septima matrimonium & nuptias: octaua mortem: nona religiones & peregrinationes: decima actiones: undecima amicos: duodecima inimicos. De his plura in institutionibus nostris Astronomicis. Sol parentium) Sol semper media nocte est in principio domus quartae, siue domus parentum. Pars mundi postrema) id est, duodecima domus, quae ultima est. Nos spectabant Phaenon) in nostro hemispherio erant. Si locum) hoc est, urbem, in qua librum de studij ratione perscripserim. A bruma) à arculo Capricorni. Sextante orbis) hoc est duobus signis. Cum semunda) Semunda mundi quindecim continet gradus. Binis prope horis) hoc est, propemodum triginta gradus, quia inter orientem & occidentem transitus quindecim graduum caeli unam efficit horam. Ab occasu) ab insulis Fortunatis, ubi occidens

LIB. DE RATI. STVDII.

dens terræ totius collocatur. Qui primum se urbes expugnaturum). Allusio ad Terentij dictum: Primum ædes expugnabo.

FINIS

Handwritten scribbles and symbols, including a large flourish on the left, a vertical line, and some illegible characters.